

ПРОЗОДИЧНИ И ИНТОНАЦИОННИ ОСОБЕНОСТИ НА РАЗЛИЧНИТЕ ЧАСТИ НА РЕЧТА ВЪВ ВЪПРОСИТЕЛНИТЕ ИЗРЕЧЕНИЯ

КРАСИЛИНА КОЛЕВА-КОСТОВА, ХРИСТИАНА КРЪСТЕВА

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

krasilinakoleva@gmail.com, hnikolaeva@gmail.com

Изследването се фокусира върху прозодичните и интонационните особености на въпросителните думи в простото и сложното изречение, както и върху разликите в прозодията и интонацията на тези думи, когато функционират като различни части на речта (например *кой дойде* (*кой = N*) и *кой човек* (*кой = A*). Темата е значима от гледна точка на съответствията в прозодично и интонационно отношение между изреченията в единството въпрос – отговор, но и във връзка с различното интониране на еднакви думи, които изпълняват различна функция в изреченската структура.

Ключови думи: въпросителни думи; интонационни особености; просто изречение; сложно изречение; български език

PROSODIC AND INTONATION FEATURES OF WORDS FUNCTIONING AS DIFFERENT PARTS OF SPEECH IN QUESTIONS

KRASILINA KOLEVA-KOSTOVA, HRISTIANA KRASTEVA

PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV

krasilinakoleva@gmail.com, hnikolaeva@gmail.com

This paper focuses on the prosodic and intonation features of question words in simple and complex sentences, as well as on the differences in prosody and intonation of these words when functioning as different parts of speech (e.g. *who came* (*who = N*) and *which person* (*who = A*). The study of this topic is significant, as it sheds light on the prosodic and intonation correspondences in question-answer sentence pairs, as well as on the distinctive intonation of words capable of performing different functions in the sentence structure.

Keywords: question words; intonation features; simple sentences; complex sentences; Bulgarian language

1. Предмет, обект, цели и методи на изследването

Настоящото изследване се фокусира върху прозодичните и интонационните особености на въпросителните думи в простото и сложното изречение, както и върху разликите в прозодията и интонацията на тези думи,

когато функционират като различни части на речта, например *кой дойде* (*кой = N*) и *кой човек* (*кой = A*). Ще се спрем на различното интониране на еднакви думи, които изпълняват нееднаква функция в изреченската структура, както и на разликите в ритмо-мелодиката на простото и сложното изречение.

Чрез програмите за акустичен анализ се извеждат наблюдения над интонационните контури на простото и сложното изречение, като акцентът е върху ритмо-интонационни особености на к-думите като различни части на речта, от една страна, а от друга – във функцията им като част от прости и сложни изреченски конструкции.

Главната цел е да търсим закономерности в интонирането на въпросителните к-думи в преки и косвени въпроси, а предмет на изследване са въпросителни прости изречения и косвени въпроси като подчинени допълнителни, подложни и определителни изречения. Основните методи на изследване са аналитичен, сравнителен и инструментален.

2. Особенности на к-думите

Нека обсъдим к-думите – съществителни, и по-конкретно *кой*, от гледна точка на тяхната дефинитност и референциалност. Ще започнем с факта, че във въпросителни изречения с *кой* (и неговите обектни форми) клитичните удвояващи допълнения са отново дефинитни съществителни (Пенчев/Penchev 1993: 123). С други думи, клитиките са преносител на функционална информация, която според нуждите на контекста се реализира на определените за това места. Тяхната дефинитност обаче, когато говорим за въпросителни изречения с к-думи, където клитиката удвоява обект, въведен с к-дума, е свързана и с дефинитността на самата к-дума – референт.

Нека илюстрираме с примери реализацията на *кой* като съществително и прилагателно:

18. – *За пъклото, за пъклото, кой път води? – поясни високо дядо Матейко.*¹

– *Натисна звънеца, обърна се гърбом към вратата и зачака да му отворят.*

– *Кой звъни?*²

В отговора на второто изречение от примерите виждаме, че въпросителната дума е заменена от дефинитно съществително. Категорията *определеност/неопределеност* Й. Пенчев (Бояджиев, Куцаров, Пенчев/Boyardzhiev, Kutsarov, Penchev 1998) дефинира спрямо речниковата спецификация на членните форманти в българския език по следния начин: „-ът: Det [+def]/един: Det [-def, +specif]/нула: Det [-def, -specif]“ (Бояджиев, Куцаров, Пенчев/Boyardzhiev, Kutsarov, Penchev 1998: 516), т.е. пълният член -ът се характеризира с маркираност по признака *дефинитност*; неопределителното местоимение *един* е маркирано по признака *специфичност* и

немаркирано по признака *дефинитност*; а отсъствието на *-ът* или *един* изразява немаркираност както по признака *дефинитност*, така и по признака *специфичност*.

В изследването си от 1983 „Семантика на въпросителните местоименни думи в съвременния български книжовен език във връзка с категорията определеност/неопределеност“ М. Лакова прави съпоставка на фразата с въпросителна дума от въпросителното изречение с фразата съответник на въпросителната дума в отговора, като се ръководи от факта, че между двете фрази трябва да има съответствие по отношение на категорията *определеност/неопределеност*. Авторката отделя три вида признаци, които са ключови за дефинирането на определеността на въпросителните к-думи – *дефинитност/индефинитност* и *адефинитност*, където дефиницията на трите се извежда по аналогия на терминологията в английски, както следва: недефинитна (*nondefinite*) – всяка именна фраза, която не е дефинитна; индефинитна – именна фраза с неопределително местоимение или с неопределителен член, т.е. „(...) всички индефинитни номинални фрази са недефинитни, но обратното не е вярно“ (Лакова/Lakova 1983: 153). В. Зидарова коментира адефинитността така: „Адефинитните фрази не се отнасят към референт, както за говорещия, така и за слушащия. Референтността им е равна на нула“ (Зидарова/Zidarova 2018: 65).

В цитираното по-горе изследване на М. Лакова авторката доказва, че „докато назоваващите (неместоименните) синтактично самостоятелни думи могат да участват в дефинитни, индефинитни или адефинитни фрази, фразите с въпросителна местоименна дума са задължително или дефинитни/индефинитни – тези с *кой*-съдържаща дума, или адефинитни – тези с *какъв*-съдържаща дума“ (Лакова/Lakova 1983: 178). Интересно е как се вписват примери като по-долните в тази дефиниция и дали употребата на едни и същи к-думи като различна част на речта води до различното им интониране:

18. *Какъв човек се държи толкова жестоко с животното?*

Кой човек се държи толкова жестоко с животното?

Според разсъжденията на М. Лакова и В. Зидарова, които цитирахме, за изреченията по-горе, в които *какъв* функционира като прилагателно, следва да смятаме, че те „...не се отнасят към референт както за говорещия, така и за слушащия“ (Зидарова/Zidarova 2018: 65). Референтът на *кой*-изречението обаче също остава неясен. Тълкуването на семантиката не е нито предмет, нито обект на генеративния синтаксис и ние също нямаме за цел да доказваме семантично равенство на тези изречения. В определен контекст обаче те могат да бъдат синонимни, а за нашия експеримент е важно да разгледаме различни реализации на к-думите, за да добием по-ясна представа за техните вътрешноприсъщи характеристики. Затова тук приемаме, че тези две изречения могат да бъдат синонимни в определен комуникативни ситуации. В такъв случай се налага изводът, че

съществува механизъм в тези фрази, който усложнява тяхната способност да реферират предмети и лица от действителността. По-долу в експерименталната част ще разгледаме графиките на мелодията на тези изречения.

Нека се спрем на мястото на *кой* във функционалните проекции. *Кой* традиционно се дефинира като въпросително местоимение, което функционира като синтактично съществително:

18. *Тя излезе със свещ в пруста и попита:*

– *Кой е?*³

Разликата между *кой* и същинските съществителни имена обаче е, че *кой* не може да бъде модифицирано в общи въпроси (Лакова/Lakova 2007: 37), а само когато респондентът има нужда от повтаряне на съобщението (т.нар. *ехо-въпроси*), като повторението обикновено се бележи и от повишаване на интонацията (емфатично интониране):

18. *Високият Иван от първия етаж е в болница. / Високият КОЙ е в болница?**

Приемаме за неграматична възможността за същинско модифициране на к-думите (местоимения) поради очевидната неграматичност на подобни примери:

5. *хубава коя; *умен кой

Според Н. Фукуи (Fukui 1988) местоименията са D-опори в английски и N-опори⁴ в японски и в езиците без определителен член на базата на възможността им за модифициране (това е т.нар. *Тест на Фукуи*). Вече демонстрирахме, че българските местоимения не могат да се модифицират, следователно по смисъла на теста на Фукуи *кой* следва да се интерпретира като D-опора. Това автоматично означава, че *кой* е маркирано спрямо речниковата спецификация на членните форманти съобразно с конкретната си употреба. Тъй като обаче не може да бъде модифицирано, изборът на даден формант проличава при отговор:

6. *Кой дойде? / Дойде шефът, затварям вече.*

Кой успешно функционира и в атрибутивна употреба. В тези случаи то следва да е в SpecNP. Това не би било възможно, ако *кой* е D₀. Един анализ на Е. Димова (Димова/Dimova 2012: 177) предлага решение на този проблем. Според авторката *кой* се държи като детерминатор, но съдържа и празен номинален елемент, който се реализира, когато местоимението е в роля на прилагателно. Това обяснение се допълва и от твърдението на Р. Ницолова (Ницолова/Nitsolova 1984), че *кой* не означава никакъв признак на елементи от дадено множество, защото за признака научаваме от значението на името, при атрибутивна употреба или на сказуемото/изречението при предикативна или свободна употреба. На практика в такива случаи *кой* работи на принципа на детерминаторите показателни местоимения срв. *кой ботуш – този ботуш*. М. Лакова също стига до подобни заключения в две свои изследвания (Лакова/Lakova 1983, 1991), като резултатите от тях може да се обобщят в следните изводи:

- „признаците [дефинитност/индефинитност] за *кой* (прил.) и [адефинитност] за *какъв* са вътрешно присъщи и постоянни. Тези признаци са част от семантиката на *кой* и *какъв* (Лакова/Lakova 1983: 176);

- въпросителните местоименни думи „са смесени знакове, които съдържат в семантичната си структура не само признаци на знакове форматори, но и признаци на знакове десигнатори“ (Лакова/Lakova 1991: 294).

За ритмо-мелодиката на изречението тези особености на *кой* ще означават, че к-думата ще демонстрира и системно различно поведение, когато е в роля на съществително и когато е в роля на прилагателно. В експерименталната част ще предложим такива примери и наслагване на техните графики на мелодията.

Преди да формираме работните хипотези, ще разгледаме реализацията на к-думите и в косвени въпроси като подчинени допълнителни, подложни и определителни изречения. Ще започнем с подчинените подложни изречения (ППИ). Българският език реагира положително по отношение на т.нар. в генеративния синтаксис *PROdrop* параметър и в повечето случаи подлогът може да се изпусне. Когато подлогът се експлицира обаче, субектът в изречението е фраза на съществителното NP или субстантивирана част. Ако подлогът е представен с изречение, то се нарича подчинено подложно или изречение подлог (Бояджиев, Куцаров, Пенчев/Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1998: 569).

7. *Че той е тук, е известно на всички.*⁵

Косвените въпроси също могат да бъдат изречения подлози:

8. *Нима се знае кой какъв се ражда.*⁶

За разлика от подлозите обаче допълненията често са задължителни вътрешни аргументи на глагола, които подпомагат осъществяването на глаголното значение:

9. *Вземам чашата. / Оказвам подкрепа. / Правия добро.*

Във всички изречения в пример 9 подлогът е лесно възстановим благодарение на глаголната морфология, но глаголното значение не може да бъде изразено без допълнение. Когато допълнението е изразено с изречение, то се нарича подчинено допълнително (ПДИ). В тази роля могат да влизат и косвените въпроси:

10. *Ще видя какво е и ще дойда да ви се обадя.*⁷

Подчинените определителни изречения (ПОИ) са дефинирани в литературата като разширения на NP или AP (Пенчев/Penchev 1984: 109), които са възможни, „...ако определяемото съществително позволява това (както съюзните определителни изречения)...“ (Бояджиев, Куцаров, Пенчев/Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1998: 585):

11. *В изследването липсва най-главното — кои фактори пораждат самото явление.*⁸

В подчинените изречения по-горе виждаме реализация на к-думи в рамките на косвени въпроси. В тези подчинени изречения к-думите имат

съответната синтактична функция, която би следвало да окаже влияние и върху тяхната, и върху изреченската ритмо-мелодика.

Очертахме някои от по-важните характеристики на посочените видове изречения от гледна точка на синтаксиса на сложното изречение. В работните хипотези ще се спрем на допускания относно разликите в интонирането на к-думите, които проверяваме в експеримента си.

3. Работни хипотези

След казаното по-горе, от една страна, за природата на *кой*, и от друга, за характера на подчинените подложни, допълнителни и определителни изречения, въведени с въпросителна к-дума, можем да формулираме следните хипотези за ритмо-мелодичните характеристики на к-думите в посочените им различни реализации:

- К-думите се реализират интонационно различно в преки и в косвени въпроси. Съществува интонационна разлика между *кой* (съществително) и *кой* (прилагателно).
- В косвените въпроси – подчинени допълнителни изречения, които не представляват задължителен комплемент за реализацията на глаголното значение на главния глагол, частите с к-думи няма да попадат в интонационно изтъкната част.
- В косвените въпроси, които представляват задължителен глаголен комплемент за реализацията на глаголното значение на главния глагол, частите с к-думи ще попадат в интонационно изтъкната част.

4. Експериментални данни

Записите, осъществени за този експеримент, са с двама респонденти (жени на 21 и 22 години, със средно образование, студентки в бакалавърска програма, без говорни дефекти). Записите са осъществени на техни лични мобилни устройства във формат mp4, който впоследствие е конвертиран до mp3 с подлагане на увеличение на силата на звука на всеки аудиофайл. Графиките за всяко изречение са получени с програмата Speech Analyzer 3.1.1.2.⁹ Респондентите не са запознати със спецификата на изследваната материя и не им е предоставян контекст.

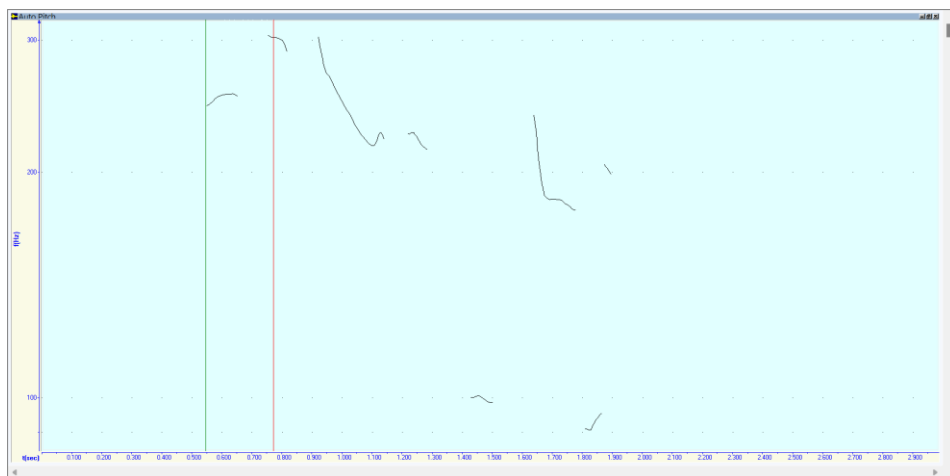
XIII – К-думите се реализират интонационно различно в преки и в косвени въпроси. Съществува интонационна разлика между *кой* (съществително) и *кой* (прилагателно).

Нека разгледаме два случая на прости двусъставни изречения – първият с изнесена к-дума във въпросително изречение, вторият – с косвен въпрос. Всяко изречение е представено с графика на мелодията и словореден модел.

12. *Как я нееха те там?*¹⁰

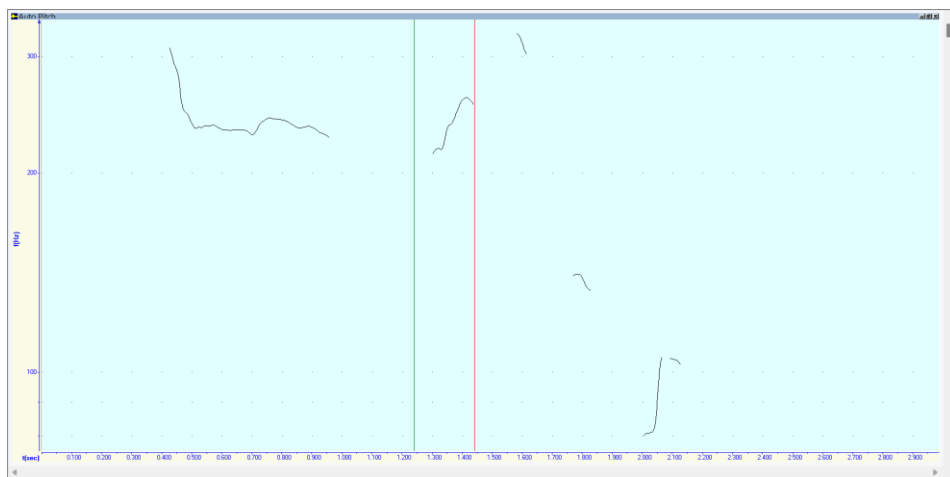
AdvQ AccPron V NomPron Adv

Фигура 1.

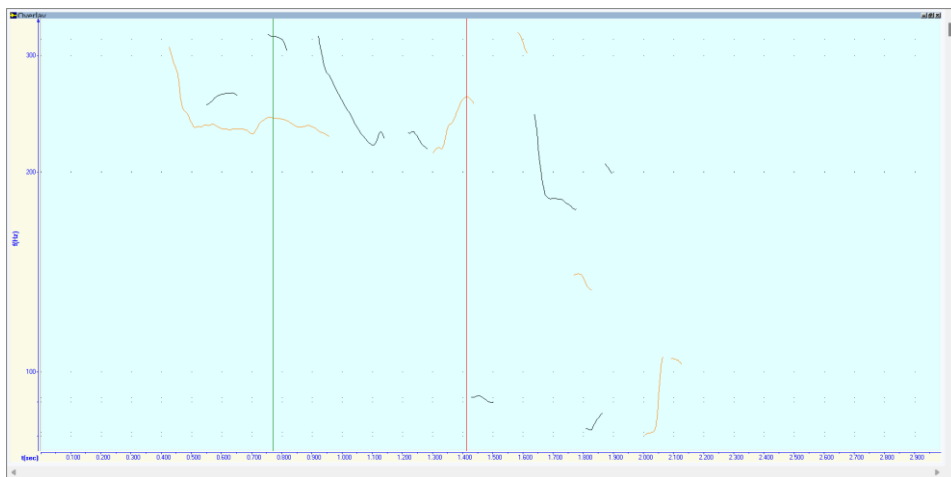
13. *А народът къде ще се източи...*¹¹
Part N AdvQ FutPart ReflPart V

Фигура 2.

Нека разгледаме насложени двете графики с обозначени места на учленение на к-думите във Фигура 3.

Фигура 3.

Първата линия (отляво) показва мястото на учленение на *как* от пример 12, а втората (отдясно) показва мястото на учленение на *къде* от пример 13.

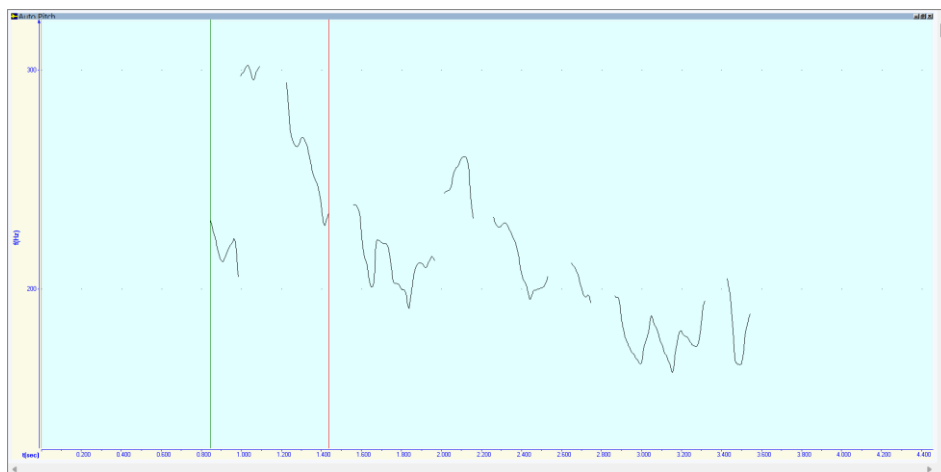
Проблемът за различното интониране на к-думите в пряк и косвен въпрос е изследван от Йордан Пенчев (Пенчев/Penchev 1980: 106).¹² Според автора във въпросителни изречения с к-дума „...интонационният връх трябва да се реализира при въпросната дума. Но дори в случаи на високо начало въпросителната дума има по-силно ударение от останалите словни ударения“ (Пенчев/Penchev 1980:107). Това се потвърждава и от нашия експеримент – *к-думата е лексикалната рема в случаите на извеждането ѝ до самото начало на изречението, но тя е рематизирана и като част от косвен въпрос*. При наслагване на двете графики на мелодията се вижда, че к-думите попадат в интонационно изтъкнати части на изреченията. В първото изречение – въпросително с изнесена к-дума – *как* оформя най-високата част на интонационния низходящ контур. Във второто изречение – косвен въпрос – *къде* получава по-силен гласеж от обкръжението си.

Нека се спрем на примерите с реализация на *кой* като съществително и прилагателно. Ще разгледаме графиките на мелодията на две изречения, които по-горе коментирахме, в които *кой* функционира като прилагателно, и ще обсъдим приликите му с *какъв* в същата позиция, а след това ще се спрем и на характеристиките на *кой* като съществително, като очертаем разлики в поведението му.

14. *Какъв човек се държи толкова жестоко с животно?*

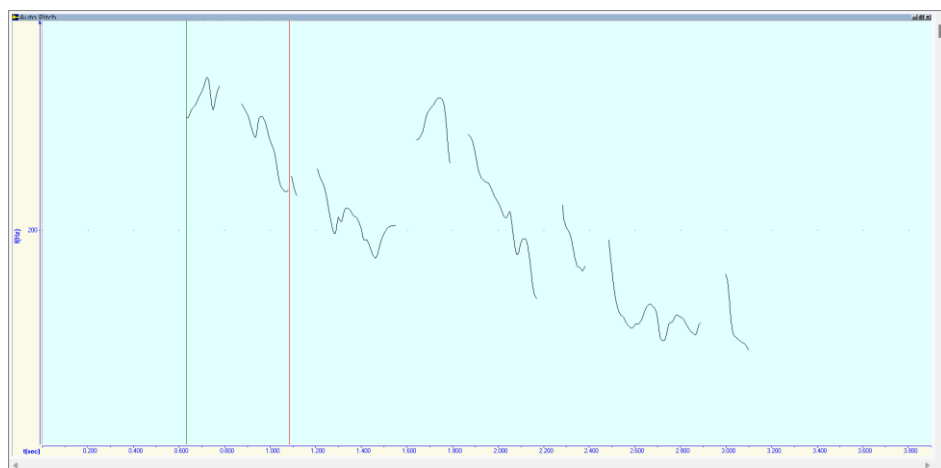
AQ N ReflPart V Adv A P N

Фигура 4.

14.1. *Кой човек се държи толкова жестоко с животното?*
AQ N ReflPart V Adv A P N

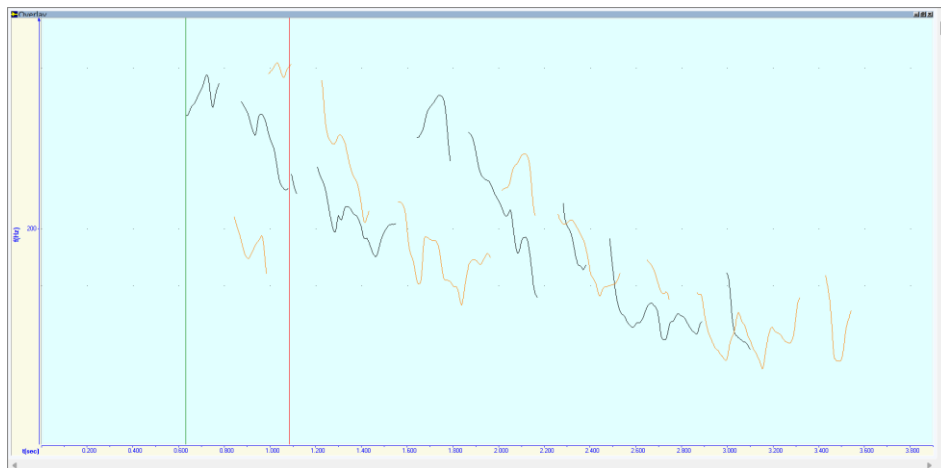
Фигура 5.

Наслагване на двете графики е изведено във Фигура 6.

На трите графики се открояват няколко тенденции: 1) *КАКЪВ* и *КОЙ* се реализират при различни тонични стойности (това е очаквано поради различния им буквен строеж); 2) Двете думи рематизират обкръжението си. Както *КОЙ*, така и *КАКЪВ* се реализират в интонационен пик на изречението и рематизират следходната си дума (виж повече за този механизъм на *КОЙ* у Кръстева/Krasteva 2021). И в двата случая съществителното, което модифицират к-думите, е в интонационно по-изтъкната част от самите тях.

Фигура 6.

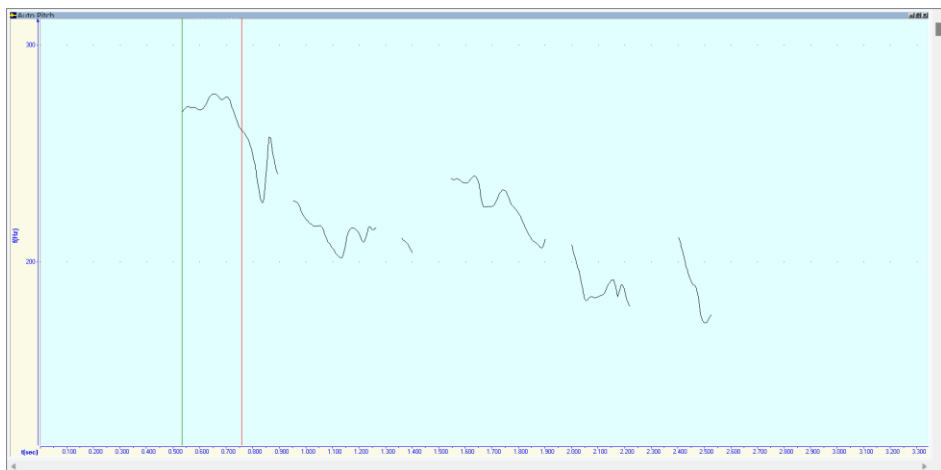

Нека разгледаме реализацията на *кой* като съществително име и я сравним с реализацията на *к-думата* като модификатор в предходните примери.

15. *Кой не се е възхищавал от младостта?*¹³

NQ Neg ReflPart V PastPart Prep N

Фигура 7.

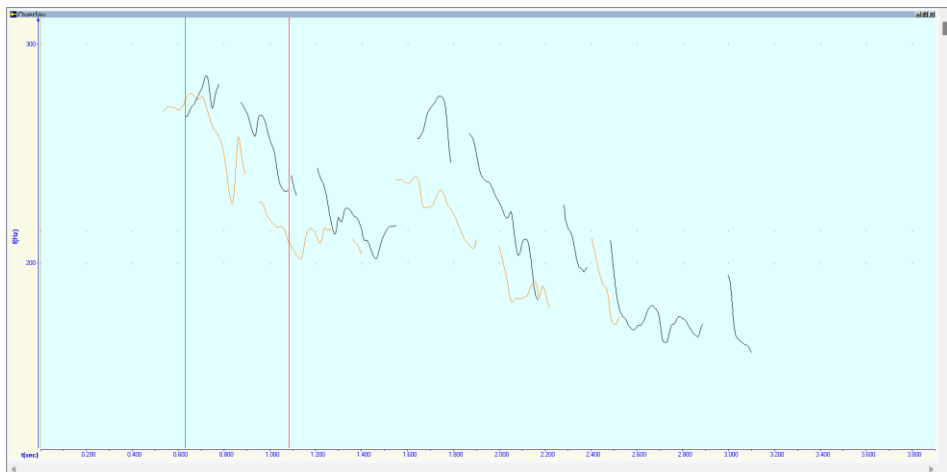

Между двете линии виждаме реализацията на *кой* в роля на съществително и подлог в изречението. *К-думата* оформя низходящия интонационен контур, като е учленена в интонационно изтъкнатата му част. Нека

разгледаме насложените графики на изречения 14.1. (където *кой* функционира като прилагателно) и 15.

Наслагване на посочените примерите е представено на Фигура 8.

Фигура 8.

Между двете черти се виждат частите с к-дума. По-горният интонационен контур е на изречение 14.1., в което *кой* е модификатор във фразата на съществителното *кой човек*, по-долният контур е на изречение 15, в което *кой* е подлог. Графиката показва, че *КОЙ* получава по-силен гласеж като съществително, а в атрибутивна употреба – съществителното, за което се пита, получава по-силен гласеж от *КОЙ*. Това потвърждава предположението ни, което се базира на анализа и идеята на Е. Димова (Димова/Dimova 2012), а именно, че *КОЙ* е детерминант с празен номинален елемент, който се реализира при атрибутивна употреба на к-думата.

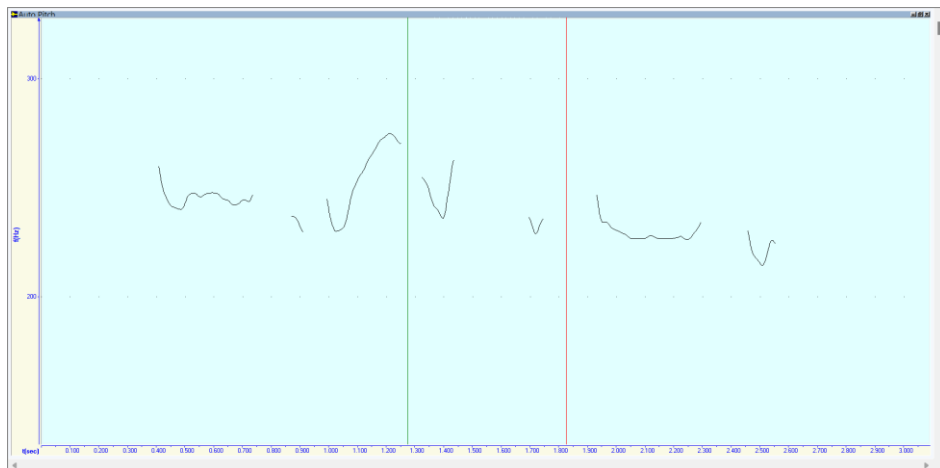
Нека продължим с данните за сложно изречение с подчинено подложно, подчинено определително и с подчинено допълнително.

ХП2 – В косвените въпроси – подчинени изречения, които не представляват задължителен комплемент за реализацията на глаголното значение на главния глагол, частите с к-думи няма да попадат в интонационно изтъкната част.

Тук ще обсъдим примерите за подчинено подложно и подчинено определително, които дадохме по-горе. Повтаряме ги за улеснение с нова съответна номерация.

16. *Нима се знае кой какъв се ражда.*
QPart ReflPart V NQ AdjQ ReflPart V

Фигура 9.

Сложното изречение започва с въпросителната частица *нима*, а в рамките на подчиненото подложно изречение имаме изнесени две к-думи: *кой* и *какъв*. Въпреки предпоставеното *нима* обаче изречението не е оформено като въпросително, което обяснява и интонационния му контур. Между двата курсора на графиката във Фигура 9 се визуализира реализацията на поредицата *кой какъв*. *Кой* се интонира в сравнително висока интонационна част. Интересното е, че подчиненото изречение се интонира на почти същата височина като *нима*, но по-ниско от интонационния център, формиран от главния глагол *се знае*, т.е. противно на очакванията подчиненото изречение не попада в интонационно ниска област. Нека разгледаме и поведението на подчинените определителни изречения, което представяме със следващия пример.

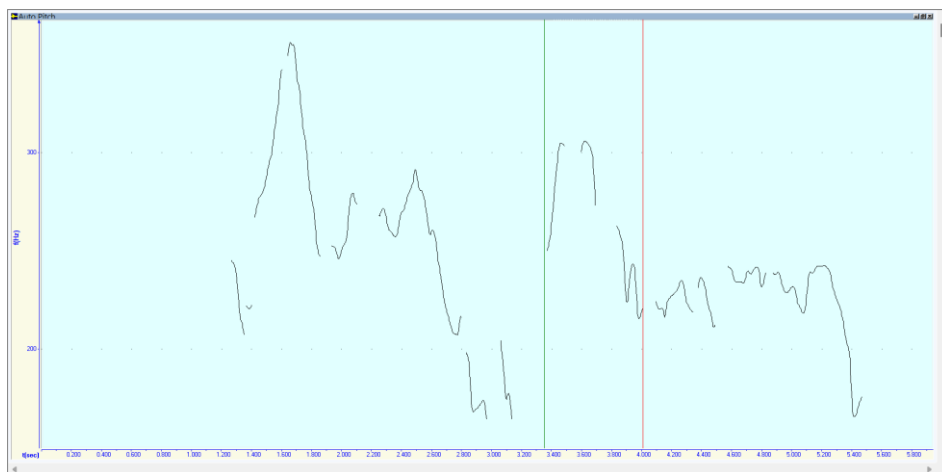
17. *В изследването липсва най-главното – кои фактори пораждат самото явление.*¹⁴

Prep N V SupDegrAdj AdjQ N V Adj N

Между двата курсора е заключена фразата, в която влиза к-думата – *кои фактори*. Интересно е, че тук формата за мн.ч. на *кой* (*кои*) запазва способността на *кой* да рематизира следходната си дума, и цялата фраза е в интонационно изтъкната част, след която се реализира глаголната фраза на подчиненото изречение, която е по-ниско интонирана.

Така втората ни хипотеза не се потвърждава. Макар и да съставят косвени въпроси като незадължителен глаголен комплемент на главния глагол, подчинените изречения не се изговарят с парентетична интонация („с по-нисък тон и по слаб глас“ (Пенчев/Penchev 1980: 199). Тяхната ритмомелодика се определя по прагматичните изисквания на контекста и механизмите на подчинение и пояснение.

Фигура 10.

Тук е важно да обсъдим едно разсъждение на Й. Пенчев (Пенчев/ Penchev 1980: 60–63) за интонацията на подчинените изречения в рамките на сложно съставно, а именно, че при тях „...действа принципът за еднородно свързване: синтактичната еднородност е и рематична еднородност“ (Пенчев/Penchev 1980: 60) и че „...в рематичната структура на изречението се осъществява противопоставяне между лексикална рема и нелексикална рема, която не зависи от семантичната структура на глагола (или прилагателното, или наречието). Но лексикалната независимост и текстова зависимост на изтъкването в случая го отличава и от емфатичното контрастно подчертаване...“ (Пенчев/Penchev 1980: 64). В нашите примери дотук наблюдаваме именно това – т.нар. от Пенчев „текстова зависимост“ определя нуждата от хомогенизация на интонирането.

Нека разгледаме и последния пример, а именно – на сложно изречение с подчинено допълнително, което представлява косвен въпрос. Ще го коментираме от гледна точка на последната хипотеза.

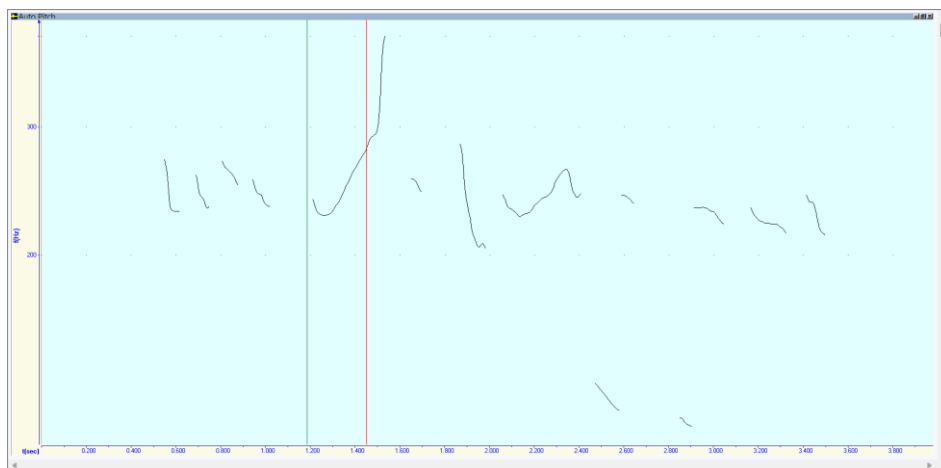
ХПЗ – В косвените въпроси, които представляват задължителен глаголен комплемент за реализацията на глаголното значение на главния глагол, частите с к-думи ще попадат в интонационно изтъкната част.

18. *Ще видя какво е и ще дойда да ви се обадя.*¹⁵

FutPart V NQ V Conj FutPart V Part DatPron ReflPart V

Между курсорите е заключена к-думата *какво*, след която се експлицира логическото ударение на изречението, което пада върху *е*, където е и абсолютният тоничен пик от 401 Hz. След това обаче интонационната крива се връща в обсега на първоначалните си нива (с вариация между 263Hz при първата дума до 238 Hz при последната учленена дума), което,

Фигура 11.

от една страна, отменя тезата за парентетична интонация на подчинените изречения, а от друга, потвърждава твърденията на Й. Пенчев, че изтъкването в сложното изречение не зависи от семантичната структура в случая на глагола, тъй като коментираме негови разширения. Така графиката потвърждава цитирания по-горе извод на Й. Пенчев, както и нашата хипотеза.

5. Резултати и изводи

В настоящото изследване показахме част от напредъка по работата ни по проекта „Ритъм и интонация на българското изречение“ (с идентификатор МУ21-ФлФ-013) с научен ръководител доц. д.ф.н. П. Н. Бъркалова. Проучването е съсредоточено, от една страна, върху различните проявления на интонацията на *кой* в ролите му на съществително и прилагателно, за които установихме, че *КОЙ* получава по-силен гласеж като съществително, а в атрибутивна употреба – съществителното, за което се пита, получава по-силен гласеж от *КОЙ*. Това потвърждава предположението ни, което се базира на анализа и идеята на Е. Димова (Димова/Dimova 2013), а именно, че *КОЙ* е детерминант с празен номинален елемент, който се реализира при атрибутивна употреба на *к-думата*. От друга страна, разгледахме реализацията на подчинени подложни, определителни и допълнителни изречения, които са косвени въпроси. Резултатите ни сочат, че при косвени въпроси, без значение дали са задължителен, или незадължителен глаголен комплемент на главния глагол, подчинените изречения не се изговарят с парентетична интонация („с по-нисък тон и по слаб глас“ (Пенчев/Penchev 1980: 199). Тяхната ритмо-мелодика се определя по прагматичните изисквания на контекста и с механизмите на подчинение и пояснение.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

- ¹ <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/кой/>
- ² <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/звъня/>
- ³ <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/кой/>
- ⁴ Основи съответно в DP и NP.
- ⁵ Примерът е от Пенчев/Penchev 1998: 257.
- ⁶ „Хоро“, Антон Страшимиров, 2017, стр. 85.
- ⁷ „Хоро“, А. Страшимиров, 2017, стр. 84.
- ⁸ <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/кой/>
- ⁹ <https://software.sil.org/speech-analyzer/>
- ¹⁰ А. Страшимиров, „Хоро“, 2017, с. 51.
- ¹¹ А. Страшимиров, „Хоро“, 2017, 54.
- ¹² Вж. също и Тилков/Tilkov 1981, Илиева/Ilieva 2013, Кръстева/Krasteva 2021.
- ¹³ <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/кой/>
- ¹⁴ <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/кой/>
- ¹⁵ А. Страшимиров, „Хоро“, 2017, 84.

ИЗТОЧНИЦИ

Речник на българския език. Т. 1–15. София, Издателство на БАН, 2001–2015.
Страшимиров, Антон. *Хоро*. Исторически роман. София, Лексикон, 2017.

SOURCES

Rechnik na balgarskiya ezik. T. 1–15. Sofia, Izdatelstvo na BAN, 2001–2015.
Strashimirov, Anton. *Horo*. Istoricheski roman. Sofia, Leksikon, 2017.

ЛИТЕРАТУРА

- Бояджиев, Куцаров, Пенчев 1998: *Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев*. Съвременен български език. София: ИК „Петър Берон“.
- Димова 2012: *Димова, Е.* За реда на въпросителните думи в българските въпросителни изречения. – В: *Нови изследвания по генеративен синтаксис на съвременния български език*. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Зидарова 2018: *Зидарова, В.* Семантика и прагматика на именната детерминация в българския език. София, Коала прес.
- Кръстева 2021: *Кръстева, Хр.* Словоред на въпросителните думи в българското изречение. Дисертация. Пловдив.
- Лакова 1991: *Лакова, Л.* Местоименни въпросителни изречения в съвременния български език. София, Издателство на Българската академия на науките.
- Лакова 2007: *Лакова, М.* Въпросите и въпросителните изречения в българския и полския език. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Ницолова 1984: *Ницолова, Р.* Българските местоимения. София, Наука и изкуство.

- Пенчев 1980: *Пенчев, Й.* Основни интонационни контури в българското изречение. София, Издателство на Българската академия на науките.
- Пенчев 1984: *Пенчев, Й.* Строеж на българското изречение. София, Наука и изкуство.
- Тилков 1981: *Тилков, Д.* Интонацията в българския език. София, Народна просвета.
- Fukui 1988: *Fukui, N.* Deriving the Difference between English and Japanese: a Case Study in Comparative Syntax, 1988. <<https://pdfs.semanticscholar.org/8c7a/a468ebe92a6f12e5ce826e84ace234e23a6a.pdf>> [09.2022]

REFERENCES

- Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1998: *Boyadzhiev, T., I. Kutsarov, Y. Penchev.* Savremen balgarski ezik. Sofia, IK "Petar Beron".
- Dimova 2012: *Dimova, E.* Za reda na vaproisitelnite dumi v balgarskite vaproisitelni izrecheniya. – In: *Novi izsledvaniya po generativen sintaksis na savremenniya balgarski ezik.* Sofia, Akademichno Izdatelstvo "Prof. Marin Drinov".
- Fukui 1988: *Fukui, N.* Deriving the Difference between English and Japanese: a Case Study in Comparative Syntax, 1988. <<https://pdfs.semanticscholar.org/8c7a/a468ebe92a6f12e5ce826e84ace234e23a6a.pdf>> [09.2022].
- Krasteva 2021: *Krasteva, Hr.* Slovoled na vaproisitelnite dumi v balgarskoto izrechenie. Disertatsiya. Plovdiv.
- Lakova 1991: *Lakova, L.* Mestoimenni vaproisitelni izrechenia v savremenniya balgarski ezik. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademija na naukite.
- Lakova 2007: *Lakova, M.* Vaproisite i vaproisitelnite izrechenia v balgarskiya i polskiya ezik. Sofia, Akademichno Izdatelstvo „Prof. Marin Drinov“.
- Nitsolova 1984: *Nitsolova, R.* Balgarskite mestoimeniya. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Penchev 1980: *Penchev, Y.* Osnovni intonatsionni konturi v balgarskoto izrechenie. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademija na naukite.
- Penchev 1984: *Penchev, Y.* Stroezh na balgarskoto izrechenie. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Tilkov 1981: *Tilkov, D.* Intonatsiyata v balgarskiya ezik. Sofia, Narodna prosveta.
- Zidarova 2018: *Zidarova, V.* Semantika i pragmatika na imennata determinatsiya v balgarskiya ezik. Sofia, Koala pres.

✉ *Красилина Колева-Костова*

✉ *д-р Христиана Кръстева*

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
ул. „Цар Асен“ 24, 4000 Пловдив, България

✉ *Krasilina Koleva-Kostova,*

✉ *Hristiana Krasteva, PhD*

Paisii Hilendarski University of Plovdiv
24, Tsar Asen St., 4000 Plovdiv, Bulgaria